

Eduard Flò i Guitart

Núria Casals i Cortès

Aquí tenim un pintor badaloní; no és citat a les enciclopèdies ni als llibres d'art; només al **Diccionario biográfico de artistas de Cataluña**, de J. F. Ràfols, que dona unes imprecises dades que tenen el valor, però, de ser gairebé les úniques en la bibliografia existent sobre l'art a Catalunya a finals del segle XIX i primera meitat del XX. I malgrat aquest desconeixement força generalitzat sobre la seva persona i

la seva obra, l'Eduard Flò va ser un bon pintor, que en diversos moments assolí alts nivells de qualitat. Per això, el que pretenen aquestes ratlles és contribuir a recuperar el record d'aquest badaloní i destacar la seva vàlua.

Va néixer el 8 de desembre del 1881 al n.º 7 del carrer de Sant Anastasi, llavors carrer del Pinzell (no deixa de ser simpàtic

Paisatge. L'autor el donà personalment a l'Ajuntament de Badalona. Dipositat al Museu de Badalona.

que el seu naixement tingués lloc en un carrer de nom tan «artístic»), on el seu pare, Isidre Flò i Font, d'Alella, tenia una barberia.

De molt petit va demostrar una gran afició i facilitat pel dibuix; encara no tenia 10 anys que ja dibuixava els clients de l'establiment familiar. Aquelles notes, fetes damunt del taulell de la barberia, molt elogiades pels retratats, probablement eren força imperfectes, però devien mostrar unes facultats inhabituals per a un nen de la seva edat des del moment que els seus pares van decidir matricular-lo el curs 1891-92 a l'Escola Oficial de Belles Arts i d'Arts i Oficis de Barcelona (1), coneguda popularment com Llotja; quedà inscrit, amb el n.º 81, a la classe diürna de dibuix general artístic (2).

L'aprenentatge a Llotja fou llarg i decidí per al pintor. Llarg perquè començà als 10 anys i es conserven referències documentals que encara n'era deixeble el 1906; decidí perquè va conèixer artistes com Martí i Alsina, Antoni Caba o Modest Urgell, alguns mestres d'ell, que evidentment l'influïren. A més, en aquesta escola, el nivell d'exigència de la qual era alt, se li valoraren i premiaren en diverses ocasions les seves aptituds.

El curs 1901-02 amplià estudis a Roma, becat per l'Ajuntament de Badalona; la beca era en principi de 6 mesos, però el Consistori la hi prorrogà per tres més (3). Aquesta estada a Roma, el contacte amb l'ambient artístic de la ciutat, i el coneixement directe dels grans mestres del renaixement i del barroc italians, havien de causar tot un efecte al noi de 20 anys que llavors era en Flò.

Si abans de marxar ja havia fet donació a l'Ajuntament d'un oli, un paisatge dels afores de Badalona, de tornada de Roma en regalà un altre, que representa una escena de taverna.

Més tard passà tres mesos a París, pel que sembla gràcies a l'ajut econòmic de la reina mare.

Per aquells anys celebrà algunes exposicions a Badalona (al saló de sessions de

l'Ajuntament un cop tornat de Roma, a l'ebenisteria Sabater i Compte, del carrer de Mar...), i col·laborà esporàdicament en la il·lustració de la revista *Gent Nova* (amb motiu de la mort de Verdaguer el 1902, va fer la portada del 29 de juny); i cada vegada rebia més encàrrecs, retrats principalment, per als quals tenia una especial facilitat; no foren pocs els badalonins que es van fer retratar per ell o van fer retratar, d'una fotografia, algun familiar desaparegut, encara que potser no a tothom agradava el resultat, perquè en Flò no els retocava, no els «treia» ni bé ni malament, sinó simplement exactes.

Aviat començà a donar lliçons de dibuix i pintura a casa seva, i en traslladar-se la família a viure al carrer de la Mercè, 11, el 1906 hi obrí una acadèmia, que anunciava a la premsa local; les classes per a noies les donava d'onze a dos quarts d'una del migdia, i per a nois de vuit a dos quarts de deu del vespre.

Aquest és el moment en què inicia una activitat a la qual es dedicà de forma gairebé continuada durant molts anys; allò que en principi és possible que fos solament una manera d'obtenir uns ingressos segurs, perquè els encàrrecs particulars no representaven una feina estable, es convertí en una tasca per a la qual demostrà unes condicions excel·lents; hem parlat amb alguns dels seus deixebles, i tots coincideixen en dir que fou molt bon mestre, de tracte amable i sempre correctíssim.

Pel que ens han explicat, seguia el mateix sistema que el que s'utilitzava llavors a Llotja: primer els feia copiar de làmines, i quan li semblava que se'n sortien prou bé, els deixava dibuixar objectes del natural; als més dotats aviat els ensenyava a pintar a l'oli.

El setembre del 1909, durant la Festa Major, que s'aplaçà a aquest mes pels fets de la Setmana Tràgica, tingué lloc una exposició d'obres dels seus deixebles als salons del teatre Zorrilla; l'Eco (2-10-1909) la comenta favorablement, i cita els noms dels expositors, que foren 26; no podem precisar si aquests 26 eren tots els seus

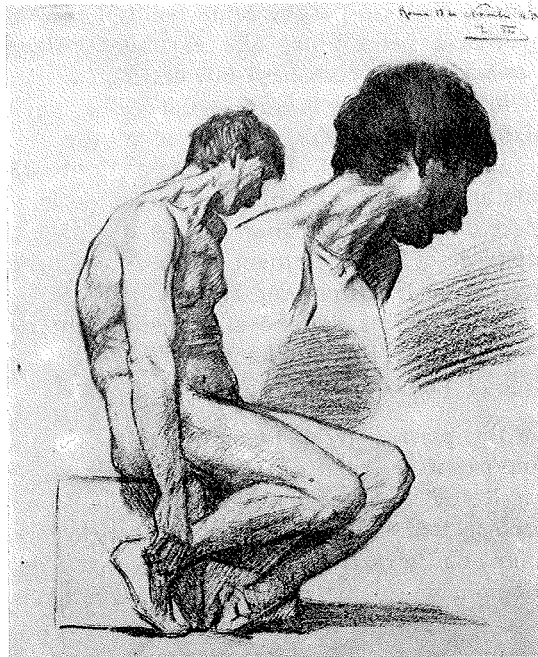
alumnes o els que tenien coses més «exposables»; en qualsevol cas creiem que és una bona xifra, que demostra que l'acadèmia es veia força concorreguda.

En algunes ocasions col·laborà en esdeveniments ciutadans, com quan els carnivals del 1913, en què formà part del Jurat que concedí els premis a les millors

Escena de taberna. També l'artista el donà a l'Ajuntament de Badalona, de tornada de Roma. Dipositat al Museu de Badalona.

Acadèmia. Col·lecció J.L. Flò.

Autoretrat, de l'any 1911. Col·lecció J.L. Flò.

disfresses, a la carrossa més artística, i al cotxe particular més ben adornat; o quan l'homenatge de Badalona a l'Enric Borràs el març del 1914, amb motiu del qual se li encarregà la realització d'un retrat de l'actor per al saló de sessions de l'Ajuntament; als actes, entre els quals la col·locació del retrat, hi van acudir diferents personalitats del món de l'art i de la cultura, com Àngel Guimerà, Ignasi Iglesias, Enric Morera, Ramon Casas... Santiago Rusiñol, gran amic d'en Borràs, no va poder assistir-hi perquè es trobava a Palma i no en pogué marxar per un temporal, però s'hi adherí, com moltes altres persones. És lògic que davant de tal esdeveniment, aquest fos un dia important en la vida de l'artista.

Per aquella època simultanejà els encàrrecs i la dedicació a l'ensenyament de dibuix i pintura amb la realització d'algunes exposicions individuals, com les de la Sala Parés de Barcelona del 1908 i 1912, o la del Centre Badaloní del 1913.

Pel setembre de 1914 es va casar amb una deixeble seva. Maria de Azcue Blanc, de pare basc i mare d'origen francès, en quedar òrfena de pare de molt petita va venir amb la seva mare i germana a Badalona, on vivien uns oncles materns. A més d'estudiar piano, es va apuntar a les classes d'en Flò perquè tenia facilitat i inclinació pel dibuix; allà es van conèixer i es van casar, com hem dit, el 1914.

El matrimoni anà a viure a Barcelona, però això no va significar mai per al pintor trencar els lligams amb Badalona. Continuà uns anys amb l'acadèmia del carrer de la Mercè, i també va donar classes a altres llocs, concretament a l'Ateneu Obrer del carrer Indústria del 1914 al 1919, i del 1928 fins gairebé el començament de la guerra a l'Escola Elemental del Treball (4).

De fet, però, l'any 1914 és una data important a l'hora de tenir informació escrita de l'artista (5). Fins llavors la premsa badalonina de l'època en parla amb una certa freqüència, però a partir del moment en que deixa de viure-hi les notícies són, lògicament, molt esporàdiques. Tampoc en parla la premsa barcelonina si

no és per fer la ressenya d'alguna exposició. El seu caràcter, reservat i gens ambiciós, el mantingué sempre al marge dels ambients artístics, i si aquí tenia un nom, a Barcelona quedà quasi diluït entre els molts artistes de la gran ciutat. Però això sembla que el preocupava fins a cert punt; si podia dibuixar i pintar, la resta quedava a segon terme.

Fruit del matrimoni foren cinc fills, que demanaven una atenció econòmica cada cop més elevada; per això donava classes no solament a Badalona sinó també a Barcelona (a l'Institut Comercial de la Immaculada del carrer Balma, cantonada Rosselló), a més de particulars, i continuava acceptant encàrrecs: retrats (algun d'ells individualment, també a aquesta sala, Universitat de Barcelona Andrés Martínez Vargas, que es troba a la Galeria Rectoral de l'Edifici Central de la Universitat), i Sants Sopars, Puríssimes..., la majoria còpies d'obres de pintors famosos; les poques estones lliures que li quedaven les dedicava a pintar el que més li agradava, sense cap tipus de condicionaments.

Aquests anys són pobres en exposicions, encara que participa en una col·lectiva de la Sala Parés el 1919, i ho fa individualment, també a aquesta sala, el 1924.

Quan la guerra, que passà a Alella amb la família, pintà força, sobretot paisatges dels voltants del poble i retrats, que li pagaven en espècies: sucre, tabac, llaunes de menjar...

De tornada a Barcelona un cop acabada la guerra, realitzà algunes exposicions individuals (a la Sala Barcino el 1940 i a la Sala Pons Llobet el 1944), i va col·laborar activament en l'organització de les Exposicions de Belles Arts que aquí, a Badalona, se celebraren els anys 40, del Jurat Qualificador de les quals formà part gairebé sempre. També per aquesta època es va fer soci del Reial Cercle Artístic de Barcelona, i cap al vespre hi anava a pintar i a passar l'estona.

Una lesió ocular apareguda els darrers anys no li ocasionà la pèrdua total de visió però el molestava molt a l'hora de pintar i dibuixar, fins al punt que va haver de

Cap de nena. Col·lecció J.L. Flò.

deixar-ho poc abans de la seva mort, que es produí el 13 d'abril del 1958. El 7 d'octubre del 1959 el ple municipal badaloní acordà donar el seu nom a la continuació del carrer de la Mercè entre les dues carreteres, i la placa va ser descoberta el 20 de novembre del 1960.

Fins aquí un resum de la seva vida, en el qual hem deixat de banda comentar l'obra; però no podem acabar sense fer-ho, encara que sigui breument, bé que les il·lustracions de l'article i les dades biogràfiques ens poden aproximar a les seves preferències, actituds i criteris pictòrics.

Els anys passats a Llotja i el posterior aïllament, voluntari com hem vist, dels ambients artístics, malgrat les estades a Roma i París en plena joventut, conformaren la seva pintura en esquemes figuratius, que mai abandonà, seguint un camí ben diferent a les tendències d'avantguarda d'aquest segle, per a les quals sentia força prevenció. En gran part com a conseqüència d'això, és difícil veure-hi una evolució buscada, pel plantejament i prova de diverses possibilitats; la seva va ser una evolució natural, no massa evident a primera vista, deguda a l'acumulació de les pròpies experiències.

Si bé creiem que l'època de joventut és la més creativa, les seves excel·lents facultats per al dibuix i la sòlida formació rebuda asseguraven sempre en la seva producció una execució correcta com a poc, quan no certament notable. Dibuixava i pintava perquè en sentia la necessitat; per això qualsevol cosa li servia de tema, que trobava en la realitat més immediata: pintà els paisatges del seu entorn, natures mortes improvisades amb els estris de que disposava, retrats de familiars, amics o coneguts, autoretrats..., ben construïts i captats amb traç segur i amb una bona utilització del color i de la llum, gens estridents. Del conjunt d'això en resulta una obra molt vàlida, que per un munt de circumstàncies ha restat injustament oblidada. Esperem que aquest article ajudi en certa manera a considerar-la com es mereix.

L'any vinent es commemora el centenari del seu naixement, amb motiu del qual estem fent un estudi i una catalogació el més exhaustiva possible de la seva obra; per aquesta raó aprofito l'avinentsa per fer una crida als lectors de Carrer dels Arbres que tinguin o sàpiguen d'algú que tingui quadres o dibuixos d'en Flò; si volen, poden posar-se en contacte amb nosaltres a través del Museu. Gràcies per endavant.

NOTES

1. Llavors aquest era el seu nom, que canvià en diverses ocasions.
2. La papereta de la matrícula m'ha estat proporcionada per la família.
3. Actes de l'Ajuntament del 2-Octubre-1901 i del 21-Maig-1902.
4. L'actual escola de Maestria Industrial.
5. Des d'aquest any fins la seva mort part de la informació l'he obtinguda de la família, en especial de J. L. Flò, a qui agraeixo la seva col·laboració.

BIBLIOGRAFIA

- ALSINA VALLS, Salvador: **Eduard Flò i Guitart**. Revista de Badalona, 25-5-1974.
- ALCOLEA, Santiago: **Pintures de la Universitat de Barcelona. Catàleg**. Eunibar, S. A. Barcelona, 1980.
- MARAGALL, Joan A.: **Història de la Sala Parés**. Ed. Selecta. Barcelona, 1975.
- RÀFOLS, J. F.: **Diccionario biográfico de artistas de Cataluña**. Ed. Millà. Barcelona, 1951. Vol. I, pàg. 409.
- Arxiu Històric de Badalona. Museu Municipal. Actes de l'Ajuntament.
- Biblioteca, a Badalona, de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis. Secció de premsa local.
- Institut Municipal d'Història de Barcelona; Casa de l'Ardiaca. Catàlegs d'exposicions.